

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

**Всеукраїнська науково-практична конференція
«Сучасні тенденції та розвиток соціально-
економічних систем»**

*в межах реалізації проєкту Erasmus+ Jean Monnet Module
«Інституційні трансформації фінансової системи в епоху
цифрової економіки: досвід ЄС для України»
(Грантова Угода № 101127532).*

29 квітня 2026 р.
м. Харків

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції та розвиток соціально-економічних систем»: (в межах реалізації проєкту Erasmus+ Jean Monnet Module «Інституційні трансформації фінансової системи в епоху цифрової економіки: досвід ЄС для України» (Грантова Угода № 101127532): тези доповідей, 29 травня 2026 р. – Харків: Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2026.

Наведені тези пленарних та секційних доповідей за теоретичними та практичними результатами наукових досліджень і розробок. Представлені результати теоретичних і практичних досліджень у галузі економіки, управління, підприємництва, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, публічного управління, фінансової системи та облікових практик, а також правничих наук.

Відповідальний за випуск:

Власенко Т. А.

Роботи надруковані з авторських оригіналів, що надані оргкомітету, за авторської редакції.

Електронний варіант матеріалів конференції доступний на сайті конференції:

<http://www.kafepm.hneu.edu.ua/>

<i>Gavkalova Nataliia, Kunitsyn Oleh</i>	248
EUROPEAN DIGITAL INNOVATION HUBS AS POTENTIAL DRIVERS FOR THE CIRCULAR ECONOMY	
<i>Галайда Ярослав Дмитрович</i>	250
ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ КАДРОВОГО ДЕФЦИТУ В УКРАЇНІ	
<i>Єршова Наталя Юріївна, Портна Оксана Валентинівна, Хорошко Олег Владиславович</i>	252
МЕХАНІЗМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕЗІЛЬЄНТНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	
<i>Жорник Валентина Олександрівна</i>	254
ЄДИНИЙ ПОРТАЛ ПОВІДОМЛЕНЬ ВИКРИВАЧІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	
<i>Кукса Валентина Михайлівна</i>	256
КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА	
<i>Луговий Богдан Владиславович, Андрієнко Анна Денисівна</i>	259
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	
<i>Лугова Вікторія Миколаївна, Гапонов Максим Олександрович</i>	261
ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ВІЙНИ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ВІДНОВЛЕННЯ	
<i>Мамедлі Абрах</i>	264
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РЕСУРС ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФРАГМЕНТАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ	
<i>Молодецький Геннадій Геннадійович, Луговий Богдан Владиславович</i>	266
ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ ЯК ОСНОВА АДАПТАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ ДО НОВИХ ВИКЛИКІВ	
<i>Пільціков Ілля Сергійович</i>	269
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ ТРАНСФОРМАЦІЄЮ ТА РОЗВИТКОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ТРЕТЯ МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТІВ, НАСЕ-2.1 UA ТА ПРІОРИТЕТИ UKRAINE FACILITY	
<i>Романовська Юлія Анатоліївна</i>	270
РИЗИКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
<i>Сиромолот Едуард Анатолійович</i>	272
ОЦІНКА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВПЛИВУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОНОВЛЕННЯ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Луговий Богдан Владиславович, здобувач 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, bodya051105@gmail.com

Андрієнко Анна Денисівна, здобувач 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, samsung132653@gmail.com

Трудова міграція є одним із найбільш масштабних соціально-економічних процесів сучасної України. Вона суттєво впливає на демографічну ситуацію, ринок праці, розвиток людського капіталу та економічну стабільність держави. В умовах глобалізації та відкритості європейського ринку праці значна кількість українських громадян виїжджає за кордон у пошуках вищого рівня доходів, безпечних умов життя та кращих можливостей для професійної реалізації. Особливо гостро проблема трудової міграції загострилася після початку повномасштабної війни у 2022 році, коли поряд із традиційною економічною міграцією суттєво зросли масштаби вимушеного переміщення населення.

Ще до початку війни Україна входила до числа країн із найбільшими масштабами трудової міграції у Європі [1]. Основними причинами виїзду населення були низький рівень заробітної плати, нестача робочих місць та значна різниця у рівні життя між Україною та країнами ЄС. За оцінками міжнародних організацій, у 2021 році за кордоном перебувало до 6 млн українських трудових мігрантів. Найбільше українців працювали в Польщі, де їхня кількість перевищувала 1,5 млн осіб. Важливим позитивним наслідком трудової міграції були значні грошові перекази в Україну. За даними Світового банку та Національного банку України, у 2018 році обсяг приватних грошових переказів трудових мігрантів перевищив 14 млрд дол. США, а у 2020 році – понад 12 млрд дол. США. Такі надходження стали важливим джерелом валютних ресурсів та підтримки споживчого попиту населення [2].

Після початку повномасштабної війни у 2022 році трудова міграція набула нових масштабів і форм (табл. 1).

Значна частина населення виїхала за кордон не лише з економічних причин, а й через безпекові ризики. Особливо активною стала міграція жінок, молоді та висококваліфікованих фахівців. У 2022–2026 роках Україна зіткнулася з різким скороченням трудового потенціалу, що спричинило дефіцит кадрів у багатьох сферах економіки. Найбільше постраждали такі галузі, як будівництво, транспорт, медицина, промисловість та освіта. Суттєвою проблемою став і «відтік мізків» – виїзд висококваліфікованих спеціалістів та науковців. Дослідження міжнародної мобільності українських учених у 2022–2023 роках засвідчило зростання кількості науковців, які продовжили професійну діяльність за кордоном, зокрема у Польщі та Німеччині [4].

Трудова міграція має як позитивний, так і негативний вплив на розвиток України. До позитивних наслідків можна віднести валютні надходження, зниження рівня безробіття та набуття працівниками міжнародного професійного досвіду. Водночас довгострокові наслідки трудової міграції створюють суттєві ризики для економіки та демографічної ситуації.

Однією з найбільш гострих проблем є скорочення чисельності працездатного населення. Виїзд молоді та кваліфікованих працівників призводить до старіння населення й поглиблення демографічної кризи. Особливо небезпечним є відтік спеціалістів технічного профілю, медичних працівників, інженерів та ІТ-фахівців. Це негативно впливає на інноваційний потенціал держави та ускладнює процес післявоєнного відновлення економіки.

Ще одним негативним наслідком є дефіцит кадрів на внутрішньому ринку праці. Українські підприємства дедалі частіше стикаються з нестачею працівників у промисловості,

транспорті, будівництві та сфері послуг. Унаслідок цього зростають витрати роботодавців на пошук персоналу та підготовку нових кадрів. Крім того, трудова міграція спричиняє скорочення податкових надходжень до бюджету та зменшення внесків до системи соціального страхування, що створює додаткове навантаження на державні фінанси та систему пенсійного забезпечення.

Таблиця 1

Міграційні процеси в Україні (2020–2026 рр) за даними IOM Ukraine [3]

Рік	Внутрішньо переміщені особи (ВПО)	Еміграція / біженці за кордоном	Повернення в Україну	Основні тенденції
2020	~1,4 млн ВПО (після конфлікту 2014+)	відносно стабільна трудова міграція (~5–6 млн українців працювали за кордоном)	незначні	COVID-19 зменшив мобільність, кордони закриті
2021	~1,4 млн ВПО	трудова міграція відновлюється	незначні	стабільна зовнішня трудова міграція до ЄС
2022	до ~6,5 млн ВПО (пік через війну)	>8 млн виїхали як біженці до Європи	поодинокі повернення	різкий міграційний шок через повномасштабну війну
2023	~3–4 млн ВПО (частина повернулась)	~6–6,5 млн біженців у Європі (UNHCR)	зростання повернень	часткове повернення, але міграція триває
2024	~3,5–3,7 млн ВПО	~6,5–6,7 млн за кордоном	помітні повернення	стабілізація, але високий рівень переміщення
2025	~3,7 млн ВПО	~6,7 млн біженців	~4 млн повернень з 2022 року накопичено	триваюча війна + енергокриза
2026 (оцінка)	~3,5–3,8 млн ВПО	~6,5–7 млн за кордоном	повільне зростання повернень, але нестабільно	можливі нові хвилі виїзду через безпеку та економіку

Для мінімізації негативних наслідків трудової міграції необхідно реалізувати комплекс державних заходів. Насамперед важливо створювати конкурентні умови праці в Україні, підвищувати рівень заробітної плати та стимулювати розвиток високотехнологічних галузей економіки. Значну роль відіграє підтримка малого та середнього бізнесу, що сприятиме створенню нових робочих місць. Не менш важливим є розвиток системи професійного навчання та перекваліфікації населення. Сучасний ринок праці потребує швидкого оновлення професійних компетентностей, тому держава повинна активно розвивати програми безперервного навчання, цифрової освіти та професійної адаптації населення. Важливим напрямом державної політики має стати стимулювання повернення трудових мігрантів до України після завершення війни. Для цього необхідно створювати програми підтримки підприємництва, забезпечувати житлові та соціальні гарантії, а також сприяти працевлаштуванню громадян із міжнародним досвідом роботи. Перспективним напрямом є також розвиток дистанційної зайнятості та цифрової економіки. Це дозволяє українським громадянам працювати на міжнародному ринку праці без фізичного виїзду за кордон та сприяє збереженню людського капіталу в державі.

Перелік використаних джерел.

1. Luhova V. Hutorov A. Yarmolenko J. Ivashchenko ,T. Gutorov O., Bakun Y. External labor migration and its consequences for the labor market of Ukraine. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 5(40), 514–523 <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i35.245209>
2. Жук Р. Масштаби та економічні наслідки грошових переказів українських трудових мігрантів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2791>.
3. IOM Press Release (2026). <https://ukraine.un.org/en/310422>
4. Міжнародна трудова міграція робочої сили з України в умовах воєнного стану / О. О. Федченко, М. В. Савченко // *Економіка і організація управління*. 2023. № 3. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/14662>.